

PRILOG ZA POVIJEST GRADSKE KNJIŽNICE BELI MANASTIR

Paper on the history of the Beli Manastir public library

Marija Kretić Nađ

Gradska knjižnica Beli Manastir
gradska.knjiznica.bm@os.t-com.hr

Danica Bukna

Gradska knjižnica Beli Manastir
gradska.knjiznica.bm@os.t-com.hr

Broj
bibliografske
jedinice

368

UDK / UDC **027.52(497.543Beli Manastir)**

Stručni rad / Professional paper

Primljeno/ Received: 11.05.2020..

Sažetak

Iako tradicija narodnih knjižnica i čitaonica u Hrvatskoj na području Baranje datira još iz 19. stoljeća, njihova je povijest neispisano područje. Arhivsko se gradivo prilikom statusnih promjena, spajanja knjižnica ili njihova zatvaranja nije predavalo u nadležni arhiv te je povijesni razvoj knjižničarstva teško pratiti zbog nedostatka izvornih povijesnih dokumenata. U Belom Manastiru Narodno sveučilište „29. novembar“ od 1962. godine organizira mrežu knjižnica na području Baranje. Knjižnična mreža prestala je s radom u vrijeme Domovinskog rata. Godine 2001. Gradska knjižnica Beli Manastir izdvojena je iz sastava Pučkog otvorenog učilišta Beli Manastir te nastavlja svoj rad kao samostalna ustanova. Pučko otvoreno učilište, koje je bilo sljednik Narodnog sveučilišta „29. novembar“, 2004. godine prestaje s radom, a sudbina je arhivskog gradiva nepoznata. Ovaj se rad temelji na nekolicini u Knjižnici sačuvanih planova i programa rada i godišnjih izvješća te predstavlja rad knjižnice do osamostaljenja 2001. godine.

Ključne riječi: kultura, knjižničarstvo, knjižnica, Beli Manastir

Abstract

Even though the tradition of public libraries and reading rooms in Baranja, Croatia dates all the way back to the 19th century, their history is mostly unknown. The archival material has not been transferred to the regional archive during changes of its

status, when combining or closing public libraries and therefore it is difficult to trace the historical development due to the lack of preserved historical documents. The Community College "29. novembar" has organised a network of libraries in the region of Baranja since 1962. During the Croatian War of Independence in the 90s this network ceased to work. In the year 2001 The public library of Beli Manastir has been separated from the Public Community College Beli Manastir and since then continues its work as a separate and independent institution. The Public Community College, which was the legal successor of the Community College "29. novembar", closes its doors in 2004 and unfortunately it is unclear what became of its archives. This paper is based on a few preserved on the plans, agendas and annual reports which represent the libraries work until 2001.

Key words: culture, librarianship, library, Beli Manastir

Knjižnična mreža Baranje

Razvoj narodnog knjižničarstva u Baranji povezuje se s razvojem građanskog društva u drugoj polovici 19. stoljeća i osnivanjem škola u manjim sredinama gdje učitelji postaju nositeljima obrazovnog i kulturnog razvoja, a knjiga postaje dostupna širem krugu ljudi. O počecima osnivanja knjižnica i pružanja knjižničnih usluga na području Baranje nema sačuvanih izvornih povijesnih dokumenata. U članku „Razvoj kulturnih djelatnosti na „Belju“ u 20. stoljeću“ Ivan Pašić razvoj narodnog knjižničarstva dijeli u četiri razdoblja: „Prvo razdoblje počinje osnivanjem narodnih biblioteka do prvog svjetskog rata. Drugo razdoblje predstavlja period od prvog svjetskog rata, period Kraljevine Jugoslavije do drugog svjetskog rata 1941. godine. Treće razdoblje je period okupacije Baranje, tj. ratni period 1941-1954. godine. Četvrti je period poslijeratne obnove i daljnji razvoj narodnih biblioteka u Baranji i „Belju“ do danas.“¹ Citirani je članak pisan osamdesetih godina prošlog stoljeća te se periodizacija odnosi na razdoblje do 1986. godine. U članku se donosi i tablica koja prikazuje godine osnivanja narodnih knjižnica u naseljima Baranje, a prema njoj 1869. godine knjižnica je osnovana u Zmajevcu, 1871. u Dardi i Popovcu, 1873. u Čemincu, 1876. u Bilju, 1878. u Belom Manastiru, 1880. u Suzi, 1884. u Kneževim Vinogradima i Kopačevu, 1886. Vardarcu, 1890. Batini, 1894. Duboševici, Topolju i Kotlini, 1896. Petlovcu, 1897. Lugu, 1898.

¹Pašić, Ivan. Razvoj kulturnih djelatnosti na „Belju“ u 20. stoljeću. // Tri stoljeća Belja / uredio Dušan Čalić. Osijek : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni rad Osijek, 1986. Str. 764.

Branjinom Vrh, Dražu, Gajiću i Kamencu, 1903. Karancu, 1904. Podolju, 1909. Luču, 1910. Jagodnjaku². Osim godina osnivanja, o tim se knjižnicama ne zna gotovo ništa, a malo je vjerojatno i da su postojale knjige inventara ili da se vodila evidencija članstva i posudbe. Nakon Drugog svjetskog rata uslijedili su pokušaji formiranja knjižnica u svim sindikalnim organizacijama i podružnicama Poljoprivredno-industrijskog kombinata „Belje“, a osnivanjem Narodnog sveučilišta općine Beli Manastir knjižnice Baranje jesu objedinjene. U Izvještaju i programskoj or(i)jentaciji Narodnog sveučilišta Beli Manastir u razvoju aktualnih pitanja u oblasti kulture u 1973. do 1975. godine Općinskog komiteta SKH Beli Manastir, Komisije za prosvjetu, kulturu, obrazovanje i informiranje spominje se 1968. godina kao godina u kojoj je odlukom Općeg sabora o kulturi Općine Beli Manastir izvršena integracija postojećih knjižnica u Baranji te je stvorena matična knjižnica u Belom Manastiru. Objedinjavanje nije bilo bez poteškoća, o čemu svjedoče riječi: „Do integracije knjižnica i njihova početka rada pri Narodnom sveučilištu Beli Manastir, neke su knjižnice imale namještaj (Topolje), a neke i fond knjiga od 3.000 komada (Branjin Vrh). Poslije integracije namještaja i knjiga više nije bilo. U ranijim izvještajima o tome je bilo između ostalog napisano: „Ukrasti knjigu nije sramota, ali ukrasti čitav knjižni fond je pravi zločin.“ Poslije integracije svaka knjiga je uvedena u knjigu inventara, za nju je zadužen knjižničar a nestanak knjiga više ne postoji.“³

Knjižnična mreža Baranje nije bila statična, područne su se knjižnice tijekom godina otvarale ili zatvarale sukladno financijskim mogućnostima. Godine 1972. mrežu knjižnica i čitaonica u Baranji činile su narodne knjižnice u Belom Manastiru, Dardi, Popovcu, Batini, Zmajevcu, Kneževim Vinogradima, Kopačevu, Jagodnjaku, Bilju, Torjancima i Novom Nevesinju te je izvršena procjena prema kojoj je 45,8% stanovnika Baranje imalo pristup knjigama.⁴ Prijedlog širenja mreže knjižnica u 1973. godini bio je otvaranje knjižnica u mjestima Lug, Čeminac, Kneževo i Draž uz istovremeno zatvaranje u Torjancima i Novom Nevesinju, 1974. godine knjižnice trebale su se otvoriti u Novom Bezdanu, Baranjskom Petrovom Selu i Petlovcu, a 1975. u Duboševici i Kotlini.

Belomanastirska je Knjižnica sedamdesetih godina prošlog stoljeća djelovala kao sastavni dio Narodnog sveučilišta „29. novembar“ i bila je *matična knjižnica* područnim

² Usp. Pašić, Ivan. Isto.

³ Hrvatska (dalje:HR), Gradska knjižnica Beli Manastir (dalje: GKBM), Općinski komitet SKH Beli Manastir, Komisija za prosvjetu, kulturu, obrazovanje i informiranje, Izvještaj i programska or(i)jentacija Narodnog sveučilišta Beli Manastir u razvoju aktualnih pitanja u oblasti kulture u 1973. do 1975. godine. Str. 7.

⁴ Usp. Isto, str. 5.

knjižnicama koje su se nalazile u baranjskim mjestima. Knjižnica je bila smještena u prizemlju zgrade, u kojoj se nalazi i danas, a imala je čitaonicu od 86,7 m², posudbeni odjel sa 48,7 m², odjel za obradu sa 20,50 m² i skladište sa 11,7 m². Dužina polica na kojima je bila smještena knjižnična građa iznosila je 342 dužna metra. Knjižnica je redovno pisala planove i programe rada i godišnja izvješća o radu prema kojima se može pratiti poslovanje i problematika knjižničkog poslovanja. Osnovni problem s kojim se Knjižnica susretala bio je problem nedovoljnog prostora, pa već u izvješću za 1976. godinu čitamo: „Rad matične knjižnice odvija se pod otežanim uvjetima prvenstveno zbog skučenosti prostora jer je u prostoriji knjižnice smješteno preko 25000 svezaka knjiga a kapaciteti raspoloživog prostora i polica davno su prevaziđeni. Petogodišnjim planom razvoja od 1971 do 1976. godine predviđeno je adaptacija prostorije čitaonice u posudbeni odjel sa prostorom za studijski rad a prostorija sadašnjeg posudbenog odjela imali bi se preurediti u pionirski odjel, za mjesto najmlađim čitaocima i time bi se udovoljilo osnovnom zadatku knjižnice da se u posebno dečjem odjelu omogućiti sticanje čitalačkih navika najmlađem uzrastu. Plan se nije mogao realizirati zbog nedostatka financijskih sredstava koja su nedostatna i za redovne djelatnosti pa se nemogu poduzimati neki veći investicioni zahvati. Stanovišta smo da je dečji odjel neophodan za tako razvijenu knjižnicu u središtu općine i da je društvena obaveza da se ono organizira kao metodski rad u njemu tako i materijalna egzistencija budući da se upravo djeca najbrojniji korisnici knjiga.“⁵ Tijekom godina knjižni fond se upotpunjavao te je belomanastirska Knjižnica 1985. godine imala 31.425 svezaka knjiga, a prostor i broj polica ostali su nepromijenjeni te su knjige na policama bile poslagane u dva reda.⁶

Područne knjižnice, ovisno o veličini fonda i potrebama korisnika, bile su otvorene od četiri do deset sati tjedno. Smještaj, opremanje i ulaganja u područne knjižnice većinom je prema izvješćima bilo nezadovoljavajuće, „Mjesne zajednice ne vode računa o ovim ustanovama i ne dotiraju rad u njima. Prilazi knjižnicama, prolazi i nusprostorije nedopustivo su zapuštene i neprikladne za obavljanje redovnog rada.“⁷, uz rijetke izuzetke, na primjer u područnoj knjižnici Šećerana koja je osnovana i namijenjena za potrebe radnika Tvornice šećera „Smještena je u društvenoj zgradi,

⁵ HR, GKBM, Izvještaj o radu knjižnice i čitaonice za 1976. godinu. „29. novembar“ Beli Manastir, Beli Manastir 15.01.1977. Str. 1.

⁶ Usp. HR, GKBM, Izvještaj o radu knjižnica Baranje za 1985. godinu. Str. 1.

⁷ HR, GKBM, Izvještaj o radu knjižnice i čitaonice za 1976. godinu. „29. novembar“ Beli Manastir, Beli Manastir 15.01.1977. Str. 7.

dobro opremljena i sadrži dobar fond knjiga koji se često dopunjuje. (...) U 1976. godini radna organizacija je nabavila knjige u vrijednosti od 10.000 dinara, jedan dio od tih sredstava čini i članarina za 1976. g.“⁸ Područne knjižnice knjižničari sami čiste, grijanja većinom nema, pa „Poneki knjižničari u zimskim mjesecima nisu u mogućnosti redovno obavljati svoje poslove upravo zbog problema grijanja i to baš u vrijeme kada seosko stanovništvo ima najviše vremena za korištenje knjiga.“⁹ te je opći zaključak kako se problemi mogu riješiti „(...) samo u sklopu širih društvenih zahvata, uz pomoć mjesnih zajednica, društveno-političkih organizacija i drugih društvenih činilaca.“¹⁰

Knjižni fond i korisnici

Izvještaj o radu za 1976. godine donosi ukupan broj knjiga evidentiran krajem godine u matičnoj i područnim knjižnicama. Posebno se iskazuje broj knjiga na hrvatsko-srpskom, a posebno na mađarskom jeziku. Ukupno je u Belom Manastiru evidentirano 25.775 knjiga, u Batini 608, Bilju 267, Dardi 7.583, Dražu 394, Jagodnjaku 100, Kneževu 200, Kneževim Vinogradima 261, Kopačevu 763, Lugu 3.343, Novom Bezdanu 604, Šećerani 1.808, Zmajevcu 7.497, Popovcu 700, Baranjskom Petrovom Selu 50, Torjancima 50. Knjižnica je raspolagala s fondom od ukupno 50.003 knjige, od čega su 34.953 bile na hrvatsko-srpskom jeziku, a 15.050 na mađarskom jeziku. Prema broju stanovnika iskazuje se podatak od 0,9 knjiga po stanovniku, ali i opaska: „Obzirom na velik broj korisnika knjiga knjižni fondovi su dotrajali i veliki broj neupotrebljivih knjiga trebalo bi rashodovati kako to nalažu pravila u bibliotekarstvu a vrednije knjige trebalo bi dati na uvezivanje. U tom slučaju knjižni će fond biti toliko umanjen da će pored ovako slabog popunjavanja novim knjigama doći do znatnog umanjena cjelokupnog knjižnog fonda.“¹¹ Broj kupljenih knjiga 1976. godine prema Izvještaju smanjio se u odnosu na knjige kupljene 1975. godine. Dok je 1975. kupljeno ukupno 2.062 knjige u vrijednosti od 88.198 dinara, u 1976. godini kupljeno je 909 knjiga u vrijednosti 60.530 dinara. Knjižnica je 1976. godine na dar dobila građu u vrijednosti 27.154 dinara, odnosno 1.543 knjige. Rashodovano je oko 400 svezaka dotrajalih knjiga. Periodika se nije

⁸ Isto, str. 11.

⁹ Isto, str. 7.

¹⁰ Isto, str. 12.

¹¹ Isto, str. 3.

sustavno prikupljala u knjižnični fond, no korisnici 1976. godine „... su mogli naći 19 naslova novina i raznih ilustriranih časopisa“¹² za čitanje u čitaonici.

U prijedlozima programa rada i aktivnosti i u završnim izvješćima za svaku godinu izračunava se prosječna cijena knjige, poziva na jugoslavenske standarde za nabavu knjiga u knjižnicama, te se ukazuje na povećanje materijalnih izdataka i smanjenje finansijskih prihoda. Izvješće o radu za 1977. godinu uspoređujući sredstva utrošena za kupovinu novih knjiga navodi: „Ovi podaci jasno ukazuju da su sredstva namjenjena za kupovinu novih knjiga više nego minimalna, da broj čitalaca pokazuje stalnu ulaznu tendenciju, da broj knjiga u odnosu na broj članova ni blizu ne zadovoljava minimum standarda koji važe za narodne biblioteke. To dokazuje i podatak da je 1977. godine na području matične knjižnice učlanjeno 5.761 čitalac, a broj nabavljenih knjiga po članu iznosi 0,16, a bilo bi neophodno obezbjediti sredstva za nabavku po 1 knjigu na svakog učlanjenog tekuće godine. Samo tako bi se mogao osigurati kontinuitet obnavljanja fonda, u protivnom on se neminovno smanjuje.“¹³ Sredstva za kupovinu knjiga Knjižnica je dobivala od SIZ-a za kulturu i osiguravala iz članarina članova Knjižnice tzv. vlastitih prihoda. Knjižni fond se tijekom godina povećavao te je 1991. godine knjižnična mreža Baranje brojala ukupno 77.443 svezaka knjiga, od čega se u belomanastirskoj Knjižnici nalazio 34.981 svezak, u područnoj knjižnici u Batini 1.009 svezaka, u Bilju 1.561 svezak, u Vardarcu 927 svezaka, u Dardi 10.694, u Dražu 749, u Zmajevcu 2.576, u Karancu 1.402, u Kneževu 1.944, u Kopačevu 1.459, u Kotlini 1.846, u Lugu 3.466, u Mecama 1.532, u Novom Bezdanu 1.214, u Popovcu 1.028, u Suzi 2.419, a u knjižničnim stanicama u Domu umirovljenika 222 sveska, „Sutjeska“ 1.303 sveska i Šećerani 3.101 svezak¹⁴.

Za svaku se godinu u izvješćima iskazuje broj članova Knjižnice i broj pročitanih knjiga. Ukupan broj članova Knjižnice na kraju 1976. godine iznosio je 5.423, a broj pročitanih knjiga bio je 46.043. U Belom Manastiru učlanjene su 2.734 osobe, a pročitano je 23.125 knjiga, u Batini 92 člana pročitao je 781 knjigu, u Bilju 196 članova pročitao je 812 knjiga, u Dardi 993 člana pročitao su 13.016 knjiga, u Dražu 44 člana

¹² Isto, str. 5.

¹³ HR, GKBM, Izvještaj o radu knjižnica i čitaonica na području Baranje za 1977. godinu. Str. 2.

¹⁴ Usp. HR, GKBM, Izv(i)ještaj o radu biblioteka Opštine Beli Manastir za 1991. godinu. Str. 3. (Izvješće o radu za 1991. godinu pisano je pisaćom mašinom, a slovo j u riječi izvještaj kemijskom je olovkom prekríženo. Prva je to godina u kojoj knjižnica postaje biblioteka, prelazi se na pisanje ekavicom, a u sljedećim će se godinama dokumenti pisati ćirilčnim pismom.)

pročitala su 162 knjige, u Jagodnjaku 180 članova pročitalo je 1.800 knjiga, u Kneževu 34 člana pročitala su 720 knjiga, u Kneževim Vinogradima 214 članova pročitalo je 925 knjiga, u Kopačevu 112 članova pročitalo je 578 knjiga, u Lugu 146 članova pročitalo je 1.664 knjige, u Novom Bezdanu 86 članova pročitalo je 356 knjiga, u Šećerani 384 člana pročitala su 374 knjiga, a u Zmajevcu 209 članova pročitalo je 1.730 knjiga. Kako su u Knjižnicu najviše bili učlanjeni učenici osnovne i srednje škole, najviše se čitala lektira, ali i „(...) zabavno štivo, naučna fantastika i stručne knjige. Odrasli najviše traže najnovija izdanja zabavne literature, hitove i kriminalne romane, te stručne knjige za profesionalnu orijentaciju.“¹⁵ Najveći broj posuđenih knjiga bilježi se u zimskim mjesecima, a godišnja članarina iznosila je 10,50 dinara za odrasle, 5,50 dinara za učenike, studente i vojsku. Godine 1977. u belomanastirsku je Knjižnicu učlanjeno 3.011 članova, godišnja članarina iznosila je 15 dinara za odrasle i 10 dinara za učenike, studente i vojsku, a pročitano je 21.321 svezak knjiga, dok je 1989. godine 2.585 članova pročitalo 22.334 knjiga. Struktura članova u izvješćima se iskazuje u kategorijama: učenici, studenti, radnici, službenici, tehničari, profesori, inženjeri, ekonomisti, privredni radnici, poljoprivrednici, domaćice, *penzioneri*, a broj posuđenih knjiga po mjesecima.

Osim osnovne djelatnosti vezane uz knjižnični fond, matična Knjižnica nastojala je raznim kulturnim aktivnostima pridonositi životu lokalne sredine. Tijekom 1976. godine „(...) obilježena je stogodišnjica rođenja Ivana Cankara izložbom njegovih djela te predavanje koji je održao prof. dr. Jože Pogačnik sa Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Održano je i predavanje o Josipu Kozarcu povodom 70-te godišnjice njegove smrti uz angažiranje prof. dr. Ive Bognara iz Osijeka. (...) Prof. Mirko Hunjadi održao je nekoliko književnih susreta u područnim knjižnicama gdje je prikazao svoje Baranjske putopise.“¹⁶ Za obilježavanje Mjeseca knjige pripremao se poseban program kulturnih događanja, a „U XII mjesecu knjižnica je bila domaćin VII susreta radnika stvaralaca sa područja SKH.“¹⁷ Knjižnica kroz godine koje su uslijedile nije raspolagala značajnim sredstvima za širenje i unapređenje kulturnoga rada, književnih susreta i javnih predavanja te se većinom oslanjala na vlastite resurse neprestano ističući značaj knjige u društvu. U izvješću za 1989. godinu u poglavlju o kulturno-animatorskoj djelatnosti Knjižnica izvještava o organizaciji prodajne izložbe grafike suvremenih hrvatskih slikara

¹⁵ HR, GKBM, Izvještaj o radu knjižnice i čitaonice za 1976. godinu. „29. novembar“ Beli Manastir, Beli Manastir 15.01.1977. Str. 4.

¹⁶ Isto, str. 5.-6.

¹⁷ Isto, str. 6.

(Hegedušića, Lackovića, Henc) galerije „Mala“ iz Zagreba, književnim susretima s književnicima Zvonimirom Miličićem, Vesnom Krmpotić i Antom Gardašem, te napominje „I ova godina je protekla u znaku naj teže krize pa je to utjecalo i na broj priredbi za propagiranje knjige i bibliotečnog rada. SIZ za kulturu jedva da je imao financijskog pokrića za najosnovnije potrebe knjižnice (...) Zbog toga su kulturno-animatorske aktivnosti svedene na najmanju mjeru.“¹⁸

Za rad i djelovanje „28. aprila 1977. godine knjižnici je po četvrti puta dodijeljena diploma „Pavao Markovac“ u znak priznanja za rad na širenju i popularizaciji knjige među radnicima u toku 1976. godine“¹⁹. Nesrazmjer između mogućnosti i realnosti, neodgovarajuća financijska potpora i nerazumijevanje programa dugoročnog razvoja potaknut će voditeljicu knjižnice Lauru Merki da u „Planu i programu rada knjižnica Baranje za 1983. godinu“ zaključi: „Po svojim uspjesima ona daleko bolje kotira u regionalnim i republičkim stručnim krugovima nego u vlastitoj sredini.“²⁰

Problematika stručnog kadra

Iz sačuvanih planova i programa rada kao i iz izvješća o radu sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća razvidna je želja Knjižnice prvo za osamostaljenjem u samostalnu ustanovu, a potom za uspostavljanjem statusa matičnosti i zapošljavanjem stručnog knjižničnog osoblja. Prema Programu rada i aktivnosti za 1976. knjižnice i čitaonice Narodnog sveučilišta „29. novembar“ Beli Manastir stručne knjižnične poslove u Knjižnici obavljaju četiri zaposlena knjižničara, od čega jedan radi u područnoj knjižnici u Dardi. Knjižnica je imala dva voditelja, jednog u Belom Manastiru i jednog u Dardi, informatora i pomoćnog knjižničara. Administrativne i pomoćne poslove obavljaju radnici Sveučilišta u određenom postotku radnog vremena, tajnik i računovođa 50% radnog vremena, tehnički radnik za poslove dostave pošte 20% radnog vremena, dvije spremačice na puno radno vrijeme, a direktor sudjeluje sa 16,67% ukupnog radnog vremena. „Preračunato u ukupno radno vrijeme u Knjižnici je uposleno 7,37% radnika u stalnom radnom odnosu“²¹, te se planira ukupno bruto osobni dohodak za 1976. godinu u iznosu od 612.895,75 dinara. Za radna mjesta u Knjižnici izračunavao

¹⁸ HR, GKBM, Izvještaj o radu knjižnica Općine Beli Manastir za 1989. godinu. Str. 8.-9.

¹⁹ HR, GKBM, Izvještaj o radu knjižnica i čitaonica na području Baranje za 1977. godinu. Str. 8.

²⁰ HR, GKBM, Plan i programa rada knjižnica Baranje za 1983. godinu. Str. 2.

²¹ HR, GKBM, Program rada i aktivnosti za 1976. knjižnice i čitaonice Narodnog sveučilišta „29. novembar“ Beli Manastir. Str. 1.

se ukupan broj radnih sati, ali i broj radnih sati za obavljanje pojedinih poslova. Na primjer, radno mjesto knjižničar-informator u normativima je rada imao 304 radna dana, 27 dana godišnjeg odmora, 1939 radnih sati od kojih primjerice za učlanjivanje građanstva 220 sati, za izdavanje knjiga i prateće informativne poslove 1200 sati, za vođenje kartoteke članova, evidencija o izdanim knjigama i knjige penala 145 sati i sl. U područnim knjižnicama, osim Darde, rade prosvjetni radnici u *dopunskom radnom odnosu*, a planirana financijska sredstva za njihove plaće iznosila su 130.783,00 dinara. Za potrebe rada Knjižnice ukupno su 1976. godine planirana sredstva u iznosu od 1.021.336,75 dinara, od čega je za kupovinu novih knjiga planirano 60.000,00 dinara. Svaka stavka traženih financijskih sredstava se obrazlaže, pa se tako kod stavke *Materijalni troškovi* navodi „Sredstva odobrena za materijalne troškove Knjižnice proizlaze primjenom postotka na bruto osobne dohotke uposlenih radnika. Prema članu 17 Minimuma jugoslavenskih standarda za narodne knjižnice, one knjižnice koje opslužuju 50 hiljada stanovnika jednog područja tj. 10% od ukupnog broja stanovnika je učlanjeno u knjižnice, morale bi imati ukupno 21 zaposlenog radnika, 16 stručnih i 5 administrativnih. Budući da je u Matičnoj knjižnici uposlena 1/3 (nešto više od 1/3) od tog broja to se odražava i na osnovicu za obračun materijalnih troškova. To znači da Knjižnica obavlja obimniji posao, nego što se to uzima u obzir kod financiranja te djelatnosti.“²² Problematika i značaj zapošljavanja stručnog osoblja neprestano će se tijekom godina naglašavati: „Medju poteškoće koje prate rad knjižnice spada i personalno pitanje, tj. nedostatak dovoljnog broja stručnih radnika, a taj problem se ponavlja dugi niz godina unazad. Opterećenost radnika u knjižnici godinama se naglašava, ali se nije postiglo u tom pravcu ništa jer nisu osigurana sredstva za tu svrhu financijskim planom SIZ-a za kulturu. Mali broj osoblja ne može primiti na sebe odgovornost zbog ne obavljenih poslova, kao što je katalogizacija, koja se ne radi već dvije godine. (...) Osoblje knjižnice svjesno je posljedica koje proizlaze iz takvog načina rada, ali je nemoćno da riješi to pitanje.“²³

Sedamdesetih godina 20. stoljeća Knjižnica je velike nade polagala u donošenje Pravilnika o matičnoj službi na državnoj razini nadajući se kako će na temelju njegovih odredbi riješiti probleme financiranja i probleme neadekvatne brige o područnim knjižnicama. Plan i program rada knjižnica Baranje za 1983. godinu, razlikuje se od

²² Isto, str. 2.

²³ HR, GKBM, Izvještaj o radu knjižnica i čitaonica na području Baranje za 1977. godinu. Str. 4.-5.

dotadašnjih planova i predstavlja više referat neusklađenosti zakonskih propisa s postojećim stanjem, a osim što ističe „Bibliotekarstvo danas općenito karakterizira neadekvatan društveni status, nedostatak koncepcije razvoja i unapređivanja, materijalna i financijska zapostavljenost, samoupravnu neravnopravnost, sporo uključivanje u sistem dohodovnih odnosa i slobodnu razmjenu rada, nedostatak prostornih kadrovskih i drugih egzistencijalnih izvora, neravnomjerna, neekonomična i neracionalna mreža, slaba tehnička opremljenost, stereotipna metodologija i organizacija rada i sve ono što čini da je bibliotekarstvo u velikom zaostajanju s vremenom, za ukupnim razvojem općim interesima društva“²⁴, naglašava potrebu ulaganja u knjižničarstvo u svim segmentima poslovanja od prostornih uvjeta, obnove knjižnoga fonda i osposobljenosti osoblja do primjene zakonskih i podzakonskih propisa: „Pravilnikom o matičnoj službi (27. IV 1977. godine) jasno su definirani zadaci i poslovi središnjih općinskih knjižnica koje su obavezne preuzeti i vršiti matičnu službu za sve tipove knjižnica na teritoriju općina. Budući da naša knjižnica već vrši jedan dio poslova matične službe ona je obavezna da ozvaniči taj svoj rad u skladu sa Pravilnikom. Matičnom službom morale bi biti obuhvaćene sve školske i druge knjižnice. Jedino smišljenim objedinjavanjem svih knjižnica u jedinstvenu mrežu osigurava njihovo stručno funkcioniranje i pretvaranje u savremene bibliotečno-informativne centre kao dijelove integralnog bibliotečno-informativnog sistema u našoj zemlji.“²⁵

Matična knjižnica u Belom Manastiru redovno je organizirala godišnje sastanke s *područnim knjižničarima*, na kojima su se razmatrali tekući problemi poslovanja te stručna problematika. Knjižničari belomanastirske Knjižnice prisustvovali su stručnim usavršavanjima i skupštinama društva knjižničara u Hrvatskoj, a kao gosti redovito i u Mađarskoj. Izvješće o radu za 1977. godinu pod odlomkom „Rad u stručnim grupacijama“ navodi: „17. februara Jelena Vukelić prisustvovala seminaru za katalogizatore u Gradskoj knjižnici Osijek. Laura Merki kao član Upravnog odbora Društva bibliotekara Slavonije i Baranje prisustvovala je 7. marta Plenumu društva, a 8. aprila sjednici Upravnog odbora, te 19. aprila Savjetovanju o katalogizaciji u Gradskoj knjižnici Osijek. 25. aprila 1977. godine održan je Plenum DBSB u Pleternici kojem su prisustvovala M. Stojković, J. Vukelić, L. Merki. 2. 3. i 4. maja održana je Godišnja skupština HBD u Splitu kojoj je prisustvovala L. Merki. 23. septembra održan je u Belom

²⁴ HR, GKBM, Plan i programa rada knjižnica Baranje za 1983. godinu. Str. 1.

²⁵Isto, str. 4.

Manastiru Plenum DBSiB uz prisustvo od 42 člana Društva, tajnika SIZ-a za kulturu s područja regija Osijek i Lidija Abramović voditelja Matične službe Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu. Glavna tema Plenuma bila je: pitanje matične službe biblioteka u SR Hrvatskoj.“²⁶

Ratne godine

Godina 1991. povijesna je godina u Hrvatskoj, godina početka ratnih sukoba, razaranja, prognaništva, izbjeglištva i okupacije teritorija. Kraj će godine Knjižnica dočekati još u sastavu Narodnog sveučilišta „29. novembar“, ali s novim direktorom i voditeljicom Knjižnice. Dotadašnja voditeljica Knjižnice umirovljena je. U Iz(j)eštaju o radu biblioteke Opštine Beli Manastir za 1991. godinu ratna se događanja ne spominju, kao ni odluke o prestanku radnog odnosa radnicima protjeranim iz Baranje, ali iz Plana i programa rada biblioteka Opštine Beli Manastir za 1992. godinu razvidna je promjena naziva sveučilišta u Narodni univerzitet „Vuk Karadžić“ kao i usmjeravanje nabavne politike knjižnične građe: „Konstantno je u zakašnjenju nabavka školske lektire (posebno knjige štampane ćirilicom), a potpuno je zapostavljena nabavka stručne literature za studente i stručne radnike svih profila. Posebnu pažnju treba posvetiti nabavci literature iz srpske kulture i istorije, koja je u proteklom periodu bila vrlo malo zastupljena, a sada je evidentan sve veći interes za nju.“²⁷ Promjena je vidljiva i u organizaciji kulturnih aktivnosti, pa se u izvješću za 1992. godinu navode književna gostovanja: „Radnici biblioteke organizovali su sledeće manifestacije 1992.: 30. maj – promocija knjige „Baranja od najstarijih vremena do danas“ Stevana Mihaldžića, 2. juli – književno veče pesnika iz Subotice (Slavko Matković, Petar Vukov, Đorđe Kuburić), 22. avgust – promocija knjige „Vukovarski venac smrti“ Branka Svilara, 17. oktobar promocija knjige „Sveti Stefan Štiljanović, svetac i ratnik“ Slobodana Mileusnića“²⁸, ali i u planiranju suradnje „Organizovanje stručnih susreta i saradnje sa drugim bibliotekama (Vukovar, Tenje, Ilok, Knin) i nastavak saradnje sa Narodnom bibliotekom Srbije, Bibliotekom Matice srpske, Bibliotekom grada Beograda i bibliotekom „Karlo Bijelicki“.“²⁹

²⁶ HR, GKBM, Izveštaj o radu knjižnica i čitaonica na području Baranje za 1977. godinu. Str. 6.

²⁷ HR, GKBM, Plan i program rada biblioteka Opštine Beli Manastir za 1992. godinu. Str. 1.

²⁸ HR, GKBM, Izveštaj o radu biblioteka Opštine Beli Manastir za 1992. godinu. Str. 5.

²⁹ HR, GKBM, Plan i program rada biblioteka Opštine Beli Manastir za 1993. godinu. Str. 2.

Devedesetih godina prestaje aktivnost područnih knjižnica, osim knjižnica u Dardi i Kneževu. Područna knjižnica u Kneževu tih se godina naziva Biblioteka „Srpska reč“, a u izvješću za 1995. godinu navodi 81 učlanjenog člana i 1900 posuđenih knjiga. Iako je iz planova i programa rada belomanastirske Knjižnice devedesetih godina vidljiva nada kako će sredstva za kupovinu knjiga biti osigurana iz Srbije ili barem općinskog proračuna, iz izvješća o radu razvidno je kako se ta nada nije ostvarila: „Nove knjige kupovane su vlastitim prihodima biblioteke (članarina i penali) i donacijom sponzora. Budžet Opštine ni ove godine nije odobravao sredstva za kupovinu knjiga za biblioteke.“³⁰

S druge strane rijeke Drave, u progonstvu „1994. godine novim ustrojem općina za Baranju briga o Knjižnici i kulturnim potrebama pripala je Gradskom poglavarstvu grada Belog Manastira (...)“³¹. Gradska knjižnica i čitaonica Beli Manastir od 1995. godine privremeno će djelovati u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek. U Knjižnici su zaposlene dvije osobe, a najviše se radi na prikupljanju i obradi knjižnične građe te su otvorene nove knjige inventara u kojima je do trenutka povratka zabilježeno 4.124 knjige u vrijednosti od 297.653,11 kuna. Knjige na mađarskom jeziku počinju se voditi u posebnoj knjizi inventara.

Središnja knjižnica Mađara u RH

Od samih su početaka rada knjižnica u Baranji, a što je vidljivo iz najstarijih knjiga inventara knjižne građe, knjige nabavljane kako na tadašnjem hrvatsko-srpskom jeziku, tako i na mađarskom jeziku i pismu. Knjižni fond pojedinih područnih knjižnica, na primjer u Kopačevu, Lugu, Novom Bezdanu i Zmajevcu, sastojao se isključivo od mađarskih knjiga, a prilikom nabave knjiga nastojalo se da u cijeloj mreži knjižnica jedna trećina knjižnog fonda bude na mađarskom pismu. Krajem 1979. godine belomanastirska je Knjižnica s područnim knjižnicama brojala ukupno 56.998 svezaka knjiga, od čega je 16.809 svezaka bilo na mađarskom jeziku, dok je 1989. godine mreža knjižnica brojala 74.142 sveska, od toga na mađarskom jeziku 19.367 svezaka knjiga.

Knjižnica i čitaonica Narodnog sveučilišta „29. novembar“ Beli Manastir svake je godine planirala: „Stručna suradnja s Gradskom bibliotekom iz Mohača višegodišnja je

³⁰ HR, GKBM, Izveštaj o radu biblioteka Opštine Beli Manastir za 1995. godinu. Str. 1.

³¹ Vukelić, Jelena. Knjižnica i čitaonica Beli Manastir. // Knjižničarstvo: glasnik društva knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema 1, 2(1997), str. XVI-XVIII. URL: http://nova.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2012/06/25_Vukelic_1997_2.pdf (2020-02-10)

tradicija Knjižnice. Svake godine dolazi do dva susreta između bibliotekara iz Belog Manastira i Mohača.³², a za 1976. godinu procjenjivalo se da će za suradnju biti potrebno 6.500,00 dinara. I u organizaciji kulturnih aktivnosti vodila se briga o zastupljenosti mađarskih autora, pa tako 1977. godine „28. januara održana je u Čitaonici u Belom Manastiru likovna izložba Mohačkog slikara Kolbe Mihalya. 25. februara održan je u Čitaonici u Belom Manastiru književni susret mađarskih pisaca i učenika srednjih škola koji uče na mađarskom jeziku. 11. oktobra održana je izložba fotomonografije povodom jubilarne godine rođenja mađarskog pjesnika Ady Endre. (...) 10. decembra u Matičnoj knjižnici boravila je delegacija iz Ministarstva za kulturu NR Mađarske koja je pogledala knjižnicu i upoznala njen rad (...)“³³. U izvješćima o radu posebno se iskazuje broj novih knjiga na mađarskom jeziku, a navode se i stručni susreti knjižničara u Mađarskoj na kojima su prisustvovali predstavnici iz belomanastirske Knjižnice.

Govoreći o belomanastirskoj Knjižnici, njezinoj povijesti, tradiciji, izgradnji fonda, korisnicima i kulturnoj djelatnosti dokazali smo kako je ona neraskidivo tijekom desetljeća povezivala hrvatsku i mađarsku kulturu, stanovništvo, jezik i pismenost omogućavajući svojim uslugama pristup informacijama, pisanoj riječi i kulturnim sadržajima podjednako svim stanovnicima Baranje. Uvid u stare knjige inventara knjižnične građe dokazuje jedinstvo knjižničnoga fonda, neovisno na kojem je jeziku i pismu jedinica građe tiskana, a uvid u knjige članova dokaz je jedinstvenog pristupa korisnicima. Potvrde o stručnim usavršavanjima te prisustvovanje stručnim skupovima potvrđuju zajedništvo belomanastirskih knjižničara kojima multikulturalnost nikada nije bila barijera.

Temeljeći svoj rad na tadašnjem teritorijalnom ustroju, područnim knjižnicama i zakonima s područja knjižničarstva i kulture, belomanastirska se Knjižnica od 70-ih godina prošlog stoljeća smatrala matičnom knjižnicom za područje Baranje. Neprestano se isticala potreba zapošljavanje voditelja matične službe, a kako je tradicionalno organizirala poslovanje i za pripadnike mađarske nacionalne manjine, isticala se i manjinska komponenta. Početkom Domovinskog rata mreža baranjskih knjižnica se urušila, uspostavljena je nova teritorijalna podjela općina i gradova, promijenili su se

³² HR, GKBM, Program rada i aktivnosti za 1976. knjižnice i čitaonice Narodnog sveučilišta „29. novembar“ Beli Manastir. Str. 3.

³³ HR, GKBM, Izvještaj o radu knjižnica i čitaonica na području Baranje za 1977. godinu. Str. 5.

zakoni. Prve tri središnje knjižnice za potrebe narodnosti određene su 1991. godine odlukom Vladinog ureda za nacionalne manjine i Razvojne službe Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, a bile su to Gradska knjižnica Beli Manastir za mađarsku narodnost, Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar za češku narodnost i Gradska knjižnica i čitaonica Pula za talijansku narodnost. Danas u Hrvatskoj djeluje devet središnjih knjižnica nacionalnih manjina, od kojih osam djeluje pri narodnim knjižnicama, a jedna pri kulturnom društvu. Ministarstvo kulture financira plaće radnika i osigurava sredstva za materijalne rashode. Iako poštujemo tvrdnju: „Uspostava demokracije u Republici Hrvatskoj dala je snažan poticaj nastojanjima da nacionalne manjine čuvaju svoj nacionalni identitet i da slobodno razvijaju i njeguju svoje kulturne i druge posebnosti, da uspostavljaju čvrste veze s matičnim zemljama i tako aktivno sudjeluju u stvaranju multietničke kulture i tolerancije u našoj zemlji.“³⁴, smatramo kako je sam naziv nezgrapno izabran jer *središnje knjižnice* stvaraju dojam kako se radi o posebnoj ustanovi što vrlo često uzrokuje pogrešne pretpostavke, tvrdnje i predrasude. Naziv koji naglašava nacionalnu i manjinsku komponentu istodobno je otvorio put političkim špekulacijama, a pojam se multikulturalnosti različito tumači. Pri tome treba naglasiti kako položaj svih nacionalnih manjina u Hrvatskoj ne dijeli jednak povijesni niti kulturni diskurs. U drugoj polovici devedesetih godina, koje još uvijek obilježava progonstvo i jake emocije, počinju se voditi posebne knjige inventara knjižnične građe na mađarskom jeziku te je u radu zamjetan svojevrsan paralelizam kada se govori o Gradskoj knjižnici i čitaonici Beli Manastir, odnosno o Središnjoj knjižnici Mađara u Republici Hrvatskoj. Početkom 21. stoljeća Prosvjetno-kulturni centar Mađara u Osijeku zatražit će od Ministarstva kulture Republike Hrvatske da se status Središnje knjižnice Mađara oduzme Gradskoj knjižnici i čitaonici Beli Manastir i prenese na Centar. Uvažavajući stručno mišljenje Županijske matične službe Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek i stav Hrvatskog knjižničnog vijeća Ministarstvo kulture Republike Hrvatske 23. srpnja 2001. godine takav će zahtjev odbiti.

Godine povratka i 21. stoljeće

Mirna reintegracija označava proces povratka teritorija i stanovništva bez ratnih sukoba i ljudskih žrtava, no sam proces nipošto nije miran ili idiličan. Novi teritorijalni

³⁴Stipčević, Aleksandar. Uvodna riječ. // Središnje knjižnice nacionalnih manjina: vodič / uredile Liana Diković i Ljiljana Črnjar. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 7.

ustroj Republike Hrvatske podijelio je Baranju na osam općina i Grad Beli Manastir, a Zakon o knjižnicama iz 1997. i pripadajući podzakonski akti propisali su knjižnično poslovanje. Knjižničarstvo je kao struka doživjelo svoj uzlet dok se kultura u Hrvatskoj borila sa ratnim posljedicama, sanacijom štete i burnim emocijama. Objediniti razjedinjeno u Belom Manastiru proces je koji traje.

Slijedom povijesnih okolnosti belomanastirska se Knjižnica po povratku našla u sastavu Pučkog otvorenog učilišta Beli Manastir, bez voditelja, bez kataloga, sa nesređenim knjižničnim fondom i teško narušenih međuljudskih odnosa. Gradsko vijeće Grada Belog Manastira dana 29. svibnja 2000. godine temeljem čl. 9. st. 1. i čl. 53. Zakona o knjižnicama (NN, br. 105/97 i 5/98) donosi Odluku o osnivanju Gradske knjižnice Beli Manastir kao javne ustanove u vlasništvu Grada Belog Manastira. Dana 26. rujna 2001. godine Gradska knjižnica Beli Manastir upisana je u registar Trgovačkog suda u Osijeku kao samostalna ustanova. Ustanovu je trebalo ustrojiti, donijeti potrebne pravne akte, propisati način i pravila rada, obnoviti prostor te istodobno uhvatiti korak sa zahtjevima suvremenog knjižničarstva. Knjižnica je iz Pučkog otvorenog učilišta preuzela šest knjižničara i jednog računovođu. Unatoč brojnim poteškoćama s kojima se Knjižnica suočila tijekom godina djelovanja niti u jednom trenutku rad s korisnicima knjižničnih službi i usluga nije bio prekinut.

Zaključak

Gradska knjižnica Beli Manastir najstarija je kulturna ustanova u gradu Belom Manastiru i Baranji sa godinama neprekinutog i ustrajnog poslovanja. U skladu sa svojim mogućnostima i društvenim okolnostima belomanastirska je Knjižnica kroz godine svoga djelovanja nastojala promicati kulturu čitanja, razvijati pismenost, otvarati područne knjižnice i neprestano ukazivati na potrebe stručnog kadra kao i dobrobit koje cjelokupno društvo može imati od knjižnica. Domovinski rat prekinuo je kontinuitet razvoja knjižničnih službi i usluga na području Baranje, a sve su područne knjižnice belomanastirske Knjižnice nakon rata do današnjih dana ostale zatvorene. Djelujući u ruralnom okruženju koje ima svoje prioritete i tradiciju, belomanastirska je Knjižnica izgradila impresivan fond vodeći računa o potrebama svojih korisnika, ali i o načelima knjižničarske struke.

Literatura

Pašić, Ivan. Razvoj kulturnih djelatnosti na „Belju“ u 20. stoljeću. // Tri stoljeća Belja / uredio Dušan Čalić. Osijek : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni rad Osijek, 1986. Str. 764.-768.

Stipčević, Aleksandar. Uvodna riječ. // Središnje knjižnice nacionalnih manjina: vodič / uredile Liana Diković i Ljiljana Črnjar. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 7.-8.

Diković, Liana; Črnjar, Ljiljana. Uvod. // Središnje knjižnice nacionalnih manjina: vodič / uredile Liana Diković i Ljiljana Črnjar. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 9.-11.

Vukelić, Jelena. Knjižnica i čitaonica Beli Manastir. // Knjižničarstvo: glasnik društva knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema 1, 2(1997), str. XVI-XVIII. URL:

http://nova.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2012/06/25_Vukelic_1997_2.pdf
(2020-02-10)

Neobjavljeni izvori

Hrvatska (dalje: HR), Gradska knjižnica Beli Manastir, Beli Manastir (dalje: GKBM), Općinski komitet SKH Beli Manastir, Komisija za prosvjetu, kulturu, obrazovanje i informiranje, Izvještaj i programska orijentacija Narodnog sveučilišta Beli Manastir u razvoju aktualnih pitanja u oblasti kulture u 1973. do 1975. godine.

HR, GKBM, Program rada i aktivnosti za 1976. knjižnice i čitaonice Narodnog sveučilišta „29. novembar“ Beli Manastir

HR, GKBM, Izvještaj o radu knjižnice i čitaonice za 1976. godinu. „29. novembar“ Beli Manastir, Beli Manastir 15.01.1977.

HR, GKBM, Prijedlog programa rada i aktivnosti za 1977. Knjižnice i čitaonice Narodnog sveučilišta „29. novembar“ Beli Manastir

HR, GKBM, Izvještaj o radu knjižnica i čitaonica na području Baranje za 1977. godinu

HR, GKBM, Program rada knjižnice i čitaonice “Narodnog sveučilišta 29. novembar“ Beli Manastir za 1978. godinu

HR, GKBM, Program rada knjižnice i čitaonice “Narodnog sveučilišta 29. novembar“ Beli Manastir za 1979. godinu

HR, GKBM, Izvještaj o radu za 1979. godinu knjižnice i čitaonice Narodnog sveučilišta „29. novembar“ Beli Manastir

HR, GKBM, Plan i programa rada knjižnica Baranje za 1983. godinu

HR, GKBM, Izvještaj o radu knjižnica Baranje za 1985. godinu

HR, GKBM, Plan i program rada knjižnica u Baranji za 1986. godinu

HR, GKBM, Izvještaj o radu knjižnica Općine Beli Manastir za 1989. godinu

HR, GKBM, Izv(j)eštaj o radu biblioteka Opštine Beli Manastir za 1991. godinu

HR, GKBM, Plan i program rada biblioteka Opštine Beli Manastir za 1992. godinu

HR, GKBM, Izveštaj o radu biblioteka Opštine Beli Manastir za 1992. godinu

HR, GKBM, Plan i program rada biblioteka Opštine Beli Manastir za 1993. godinu

HR, GKBM, Plan i program rada biblioteka Opštine Beli Manastir za 1994. godinu

HR, GKBM, Izveštaj o radu biblioteka Opštine Beli Manastir za 1994. godinu

HR, GKBM, Plan i program rada biblioteka Opštine Beli Manastir za 1995. godinu

HR, GKBM, Izveštaj o radu biblioteka Opštine Beli Manastir za 1995. godinu

HR, GKBM, Godišnji izveštaj o radu Biblioteke. Narodni univerzitet „ Vuk Karadžić“ Beli Manastir, Biblioteka „Srpska reč“ Kneževo, Kneževo 20.12. 1995.

HR, GKBM, Plan i program rada biblioteka Opštine Beli Manastir za 1996. godinu

HR, GHBM, Izveštaj o radu biblioteka Opštine Beli Manastir za 1996. godinu

HR, GKBM, Izveštaj o radu Biblioteke „Srpska reč“ Kneževo za 1996. godinu

HR, GKBM, Plan i program rada biblioteka Opštine Beli Manastir za 1997. godinu

HR, GKBM, Izveštaj o radu biblioteke Grada Belog Manastira za 1997. Godinu

HR, GKBM, Opis pojedinačnih i grupnih poslova i radnih zadataka te normativi rada

HR, GKBM, Dopis: Stručno mišljenje Županijske matične službe Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek o dodjeli statusa Središnje knjižnice Mađara u Republici Hrvatskoj, 21.03. 2001.

HR, GKBM, Dopis: Dodjela statusa središnje knjižnice Mađara u Republici Hrvatskoj upućen Prosvjetno- kulturnom centru Mađara RH od Ministarstvu kulture Republike Hrvatske, 23.07.2001.

HR, GKBM, Dopis: Preseljenje Središnje knjižnice Mađara upućen Ministarstvu kulture RH od Hrvatskog knjižničnog vijeća, 18.06. 2001.

HR, GKBM, Grad Beli Manastir, Gradsko vijeće Grada Belog Manastira, Odluka o osnivanju Gradske knjižnice Beli Manastir, Beli Manastir, 29. 05. 2000.